

היסטוריה

היסטוריה, לימודי חובה – חלק א', 022105

שים לב!

השאלות במבחן יחוברו מהחומר המפורט להלן.

פרק ראשון – יחידת מבוא: תולדות ישראל והעמים בשנים 1870-1920

בפרק זה יענה התלמיד על שלוש שאלות (כל שאלה – 10 נקודות), מבין חמש שאלות מהנושאים:

1. תהליכי שינוי באירופה ובעולם היהודי עד מלחמת העולם הראשונה
 - א. השינויים המרכזיים בתחומים: מדע, טכנולוגיה (תחבורה, תקשורת, תיעוש) והשפעותיהם בתחומים: דמוגרפיה, כלכלה, חברה, דת, חינוך, תרבות, פוליטיקה.
 - ב. השינויים שהתרחשו באירופה בחברה היהודית בתחומים: דמוגרפיה, כלכלה, מעמד משפטי וחוקי, מעמד הקהילה, חינוך ותרבות והגורמים לשינויים אלה.
 - ג. תהליכי שילוב ותהליכי דחייה של היהודים (הגורמים לכך וביטוייהם).
2. התנועה הציונית
 - ג. דפוסי פעילות ציונית בגולה בימי הרצל: הגדרת יעדי התנועה הציונית – "תכנית באזל", הקמת מסגרות ארגוניות ומוסדות לתנועה הציונית, פעילות מדינית, טיפוח תרבות ציונית (שפה, עיתונות, ספרות).
 - ד. דפוסי פעילות ציונית בארץ-ישראל – הנחת יסודות לבניין הבית הלאומי לעם היהודי בארץ-ישראל: צורות התיישבות חדשות, מסגרות ואישים המסייעים לבניין הבית הלאומי (המשרד הארצישראלי, רוטשילד). הקמת מסגרות פוליטיות, ביטחוניות, חינוכיות ותרבותיות בארץ-ישראל.
3. מלחמת העולם הראשונה
 - א. הצדדים היריבים ומאפייניה העיקריים של המלחמה.
 - ב. היישוב היהודי בארץ-ישראל והתנועה הציונית בתקופת המלחמה.
 - ג. "הצהרת בלפור" – תוכנה, הקשיים הנובעים מניסוחה, האינטרסים של בריטניה במתן ההצהרה.

פרק שני – בניין הבית הלאומי-היהודי והיחסים בין יהודים, ערבים ובריטים בארץ-ישראל בין שתי מלחמות העולם

בפרק זה על התלמיד לבחור באחת משתי האפשרויות (אפשרות א' או אפשרות ב'), כמפורט להלן.

אפשרות א'

התלמיד יענה על שלוש שאלות:

על שאלה אחת (25 נקודות) מבין שתי שאלות בנושא העמקה בשנות ה-20, ועל שתי שאלות (כל שאלה – 10 נקודות) מבין ארבע שאלות גישור בשנות ה-30.

נושא העמקה: בניין הבית הלאומי-היהודי והיחסים בין יהודים, ערבים ובריטים בשנות ה-20

1. טופס המנדט.
2. פעולות הנציבים הבריטים הרברט סמואל והלורד פלומר בארץ-ישראל.
3. דרך בניין הבית הלאומי בשנות ה-20:
 - א. סיבות לעלייה ומאפייני העולים (ארצות מוצא, מעמד חברתי-כלכלי, הכשרה לעלייה).
 - ב. דרך בניין הבית הלאומי בתחומים: התיישבות חקלאית ועירונית, חינוך ותרבות, מסגרות חברתיות-כלכליות, מסגרות פוליטיות וכינון מוסדות לאומיים.
4. נושאי המחלוקת בין "מחנה הפועלים" לבין "המחנה האזרחי": הוויכוח על דמות החברה הרצויה ועל דרך בניין הארץ.

שים לב: ראה המשך בעמוד הבא.

יחידת גישור: המשך בניין הבית הלאומי-היהודי והיחסים בין יהודים, ערבים ובריטים בשנות ה-30

1. סיבות לעלייה ודרכי ארגונה.
2. ביסוס הבית הלאומי-היהודי בשנות ה-30 בתחומים: התיישבות, כלכלה, תרבות וחינוך.
3. המרד הערבי – הסיבות למרד ודפוסי המאבק של הערבים נגד הבריטים ונגד היהודים.
4. היערכות היישוב היהודי בשנים 1936-1939 בתחומים: כלכלה, התיישבות, ביטחון.
5. מדיניות בריטניה לנוכח המאורעות – מתכנית החלוקה ל"ספר הלבן" השלישי (כולל "הספר הלבן" השלישי).

אפשרות ב'

התלמיד יענה על שלוש שאלות:

על שאלה אחת (25 נקודות) מבין שתי שאלות בנושא העמקה בשנות ה-30, ועל שתי שאלות (כל שאלה – 10 נקודות) מבין ארבע שאלות מבוא בשנות ה-20.

נושא העמקה: המשך בניין הבית הלאומי-היהודי והיחסים בין יהודים, ערבים ובריטים בשנות ה-30

1. המשך בניין הבית הלאומי-היהודי בשנות ה-30:
 - א. סיבות לעלייה, מאפייני העולים (ארצות מוצא, מעמד חברתי-כלכלי) ודרכי ארגון העלייה.
 - ב. המשך בניין הבית הלאומי-היהודי בתחומים: התיישבות חקלאית ועירונית, כלכלה, חינוך ותרבות.
 3. ארץ-ישראל בשנים 1936-1939:
 - א. הגורמים למרד הערבי ומטרות המרד, דרכי המאבק של הערבים בבריטים וביישוב היהודי.
 - ב. היערכות היישוב היהודי בתחומים: ביטחון, התיישבות, כלכלה.
 - ג. הוויכוח בנוגע לדרכי התגובה כלפי התקפות הערבים: "הבלגה", "התקפה", סיכויים וסיכונים בכל אחת מדרכי התגובה.

יחידת מבוא: בניין הבית הלאומי-היהודי והיחסים בין יהודים, ערבים ובריטים בשנות ה-20

1. טופס המנדט – עיקרי ההתחייבויות של בריטניה.
2. הסיבות לעלייה.
3. בניין הבית הלאומי-היהודי: התיישבות, מסגרות חברתיות-כלכליות ופוליטיות ומוסדות לאומיים.
4. מאורעות תרפ"א ותרפ"ט: הסיבות למאורעות והשפעתם על היחסים בין יהודים, ערבים ובריטים.
5. גורמים מעכבים וגורמים מסייעים בבניין הבית הלאומי-היהודי.

פרק שלישי – ארצות האסלאם והיהודים בהן בין שתי מלחמות העולם

בפרק זה יענה התלמיד על שאלה אחת (25 נקודות) מבין שתי שאלות מהנושאים:

1. המדינות הקולוניאליות ודרכי שליטתן בארצות צפון אפריקה ובארצות המזרח התיכון.
 2. התמורות העיקריות בחיי היהודים בתחומים: דמוגרפיה, כלכלה, מעמד חוקי ומשפטי, חינוך, מעמד הקהילה.
 3. הפעילות הציונית – גורמים ודרכי פעילות.
 4. ראשיתן של תמורות ביחס החברה הקולוניאלית והחברה המוסלמית אל היהודים בשנות ה-30: הסיבות לתמורות וביטויי התמורות.
- הערה: בסעיפים 2-4 יש להביא דוגמאות ממדינה אחת.

היסטוריה, לימודי חובה – חלק ב', 022106

שים לב!

השאלות במבחן יחוברו מהחומר המפורט להלן.

תקופה ראשונה – בין שתי מלחמות העולם (חלק ב')

בפרק הראשון בבחינה ארבעה נושאים, ובכל נושא שתי שאלות. התלמיד יענה על אחת מהשאלות בנושא שלמד (25 נקודות).

נושא 1: ברית המועצות והיהודים בה בתקופה שבין שתי מלחמות העולם

- ב. מאבק הירושה ודרכו של סטלין לשלטון יחיד.
- ג. עיצוב המשטר הטוטליטרי בתחומים: פוליטי-שלטוני, כלכלה, חברה, תרבות וחינוך.
- ד. מדיניות השלטון כלפי היהודים: המאבק בשנים הראשונות נגד גילויי אנטישמיות ואפליית יהודים, ה"יבסקציה" – מטרות ופעולות, איסור על פעילויות שיש להן צביון לאומי-ציוני ויהודי-דתי.
- ה. תכניות לריכוז טריטוריאלי של היהודים (תכנית קרים ותכנית בירוביגיאן).
- ו. החרפת המאבק נגד היהודים בשנות ה-30.

נושא 2: פולין והיהודים בה בתקופה שבין שתי מלחמות העולם

- א. הקשיים בתהליך גיבושה של פולין כמדינה דמוקרטית חדשה (שאלת המיעוטים, מסורות שונות, ריבוי מפלגות, בעיות ביטחון ועיצוב גבולות).
- ב. החברה והכלכלה בפולין בתהליך המעבר מחברה חקלאית לחברה ומשק מודרניים, חקיקה כלכלית.
- ג. המאפיינים והתמורות שחלו בחיי היהודים בתחומים: דמוגרפיה, מעמד חוקי ומשפטי, חינוך, כלכלה, תרבות, וביטויים לאוטונומיה של היהודים עד 1935.
- ד. דפוסי הפעילות הלאומית ("הבונד") והציונית.
- ה. תמורות ביחס השלטון והחברה אל היהודים בשנים 1935-1939.

נושא 3: ארצות-הברית והיהודים בה בתקופה שבין שתי מלחמות העולם

- א. שנות העשרים – שנות שגשוג, קדמה ושמרנות.
- ב. המשבר הכלכלי הגדול – גורמי המשבר, ביטויי המשבר וניסיונות הממשל הפדראלי להתמודד עם המשבר עד 1932.
- ג. מדיניותו של פ"ד רוזוולט – "המערך החדש" ("הניו דיל"): עקרונות, דרכי מימוש, תוצאות והשפעות.
- ד. היהודים בארצות-הברית בין שתי מלחמות העולם:
 1. התמורות שחלו בחיי היהודים בתחומים: דמוגרפיה, חברה, כלכלה וחינוך.
 4. התנועה הציונית בארצות-הברית בין שתי מלחמות העולם.
 5. צמיחה של ארגונים יהודיים-אמריקניים, ומאפייני פעילותם המקומית והבין-לאומית.

נושא 4: צרפת והיהודים בה בתקופה שבין שתי מלחמות העולם.

- א. השפעת תוצאות מלחמת העולם הראשונה על צרפת.
- ב. הבעיות העיקריות של צרפת בתחומים: שלטון, חברה, כלכלה, ביטחון, ודרכי ההתמודדות עם בעיות אלה.
- ג. היהודים בצרפת בין שתי מלחמות העולם:
 1. מאפייני הקבוצות השונות של היהודים בצרפת והקשרים ביניהן.
 2. יחס השלטון והחברה בצרפת לקהילות היהודיות השונות.
 3. תגובות היהודים להתגברות האנטישמיות בצרפת.

שים לב: ראה המשך בעמוד הבא.

תקופה שנייה – גרמניה בימי הרייך השלישי, מלחמת העולם השנייה והשואה

בפרק השני בבחינה התלמיד יענה על שתי שאלות מבין חמש (לכל שאלה – 20 נקודות).
הערה: התלמיד יוכל לענות על שתי שאלות מהפרקים: 1, 2, 3, 4 או על שאלה אחת מהפרקים: 1, 2, 3, 4 ושאלה אחת מהפרקים 5, 6.

פרק 1: גרמניה הנאצית, אידאולוגיה, בניית המשטר – מדמוקרטיה לנאציזם, 1933-1939

- א. האידאולוגיה הנאצית. (בסעיף זה יש להתייחס גם לאנטישמיות המודרנית בגלגולה הנאצי, למרכזיות השאלה היהודית באידאולוגיה הנאצית ולדימוי היהודי בעיני הצמרת הנאצית).
- ב. הגורמים והנסיבות לעליית הנאצים לשלטון והמעבר של גרמניה מדמוקרטיה לנאציזם (כולל המדיניות כלפי היהודים).

פרק 2: תוקפנות ופיוס בשנות ה-30

- א. מטרות מדיניות החוץ של גרמניה הנאצית, והצעדים התוקפניים שנקטה כדי לממשן.
- ב. ההסבר למדיניות הפיוס של בריטניה ושל צרפת, וביטוייה.
- ג. הסכם ריבנטרופ-מולוטוב: תוכנו, והסיבות לחתימתו.

פרק 3: מלחמת העולם השנייה

- א. המהלכים העיקריים בחזיתות השונות עד סוף שנת 1941 (אין הכוונה לפירוט הקרבות), "האמנה האטלנטית", נסיבות הצטרפותה של ארצות-הברית למלחמה.
- ב. "הסדר החדש" באירופה: הרעיון והצעדים השונים שנקטו הנאצים בתקופת המלחמה כדי לקדם את הגשמתו.

פרק 4: השואה

1. השואה בפולין עד תחילת הביצוע של "הפתרון הסופי", ספטמבר 1939-יוני 1941
 - א. מדיניות הנאצים:
 1. המדיניות כלפי היהודים עד ריכוזם בגטאות (הגדרה, השפלה, ניתוק, בידוד, ניצול).
 2. איגרת הבזק.
 4. הגטאות: מטרות מוצהרות והסברים להקמתם, דרך ניהול הגטו, התפקידים שהוטלו על היודנראטים, דרכי הפיקוח על הגטו.
 - ב. דרכי ההתמודדות של היהודים בגטו:
 1. תנאי החיים בגטו והשפעתם על הפרט, על המשפחה ועל החברה.
 2. ארגון הגטו וניהולו על ידי היודנראט, פעילות של ארגונים אחרים בגטו.
 3. הישרדות – "קידוש החיים" וביטוייו.
 4. תנועות נוער – מאפייני הפעולות ("היינו שם אך לא חיינו שם").
 2. השואה בימי ביצוע "הפתרון הסופי", יוני 1941-מאי 1945
 - א. "הפתרון הסופי":
 3. ועידת ואנזה – נציגי הרשויות שהוזמנו, הנושאים שהועלו בישיבה, מטרות כינוס הוועידה ומקומה בתהליך ביצוע "הפתרון הסופי".
 - ב. דרכי הלחימה של היהודים בתקופת ביצוע "הפתרון הסופי":
 1. המרד בגטאות – מי היו המורדים, מה היו מטרות המרד, קשיי ההתארגנות, לבטים ודילמות של המורדים ייחודו של המרד בגטו ורשה לעומת מרידות בגטאות אחרים.
 2. המרידות במחנות ההשמדה – מטרות וקשיים.
 3. הלחימה של הפרטיזנים היהודים – הלבטים אם ומתי לצאת מהגטו, הקשיים בהצטרפות לפרטיזנים ומאפייני הלחימה.
 4. לוחמים יהודים בצבאות בעלות הברית.

שים לב: ראה המשך בעמוד הבא.

פרק 5: היהודים בארצות צפון אפריקה במלחמת העולם השנייה

2. היהודים בארצות צפון אפריקה יש ללמוד על אחת מהמדינות: מרוקו, אלג'יריה, לוב – לפי הסעיפים הבאים.
 - א. מדיניות משטר וישי או השלטון הפאשיסטי האיטלקי כלפי היהודים.
 - ב. יחס האליטה הקולוניאלית ויחס האוכלוסייה המקומית אל היהודים בזמן מלחמת העולם השנייה.
 - ג. דרכי התארגנות והתמודדות של היהודים עם המציאות שנכפתה עליהם.

פרק 6: היישוב היהודי בארץ-ישראל והתנועה הציונית בזמן מלחמת העולם השנייה

- ג. תכנית בילטמור – תוכנה. במה היא מהווה שינוי במדיניות הציונית?
- ד. פעולות עזרה וניסיונות הצלה למען יהודי אירופה.

תקופה שלישית ורביעית

על התלמיד לבחור באחת משתי האפשרויות: אפשרות א' – פרק שלישי בבחינה או אפשרות ב' – פרק רביעי בבחינה.

אפשרות א'

התלמיד יענה על שתי שאלות:

על שאלה אחת (25 נקודות) מבין שלוש שאלות בנושא ההרחבה: נושאים נבחרים מתולדות ישראל ועמים בשנים 1945-1950, ועל שאלה אחת (10 נקודות) מבין שלוש שאלות ביחידת הגישור: המזרח התיכון ומדינת ישראל משנות ה-50 עד שנות ה-70.

נושא הרחבה: נושאים נבחרים מתולדות ישראל והעמים בשנים 1945-1950

פרק 1: בעיית הפליטים וה"עקורים" עם סיום המלחמה והשואה

- א. הנדודים בדרכים באירופה ובאסיה עם תום המלחמה.
- ב. שארית הפלטה – לאן?
 1. פוגרום קילצה.
 2. תנועת הבריחה.
 3. מחנות העקורים.

פרק 3: המאבק של היישוב היהודי ושל התנועה הציונית להקמת מדינה יהודית עצמאית

- א. עמדת בריטניה (בווין) ועמדת ארצות-הברית בנוגע לבעיית הפליטים-העקורים היהודים באירופה ובשאלת ארץ-ישראל לאחר המלחמה (דוח הריסון, ועדת החקירה האנגלו-אמריקנית).
- ב. המאבק בבריטים במסגרת "תנועת המרי העברי", ותגובות הבריטים למאבק.
- ג. המשך הפעילות הצבאית של ארגון אצ"ל וארגון לח"י לאחר הפירוק של תנועת המרי – "מאבק רצוף".
- ד. המאבק להמשך ההעפלה וההתיישבות והעמדה של התנועה הציונית – "מאבק צמוד".
- ה. הדיון באו"ם בשאלת ארץ-ישראל:
 1. הסיבות להעברת שאלת ארץ-ישראל לאו"ם על ידי בריטניה.
 2. הדיון באו"ם ועמדת מעצמות-העל (השפעת "המלחמה הקרה" על עמדת המעצמות בדיון באו"ם).
 3. החלטת האו"ם – כ"ט בנובמבר 1947.

פרק 4: מלחמת העצמאות והקמת מדינת ישראל

- א. השלב הראשון של מלחמת העצמאות, מ-30 בנובמבר 1947 עד 15 במאי 1948.
1. הכוחות הלוחמים – מטרותיהם והיערכותם.
 2. מדיניות הפינוי של הבריטים.
 3. מוקדי הלחימה העיקריים בארבעת החודשים הראשונים.
 4. תכנית ד' ותוצאותיה.
- ב. ההכרזה על הקמת המדינה – השיקולים, הסיכויים והסיכונים בהכרזה על הקמת מדינת ישראל.

יחידת גישור: המזרח התיכון ומדינת ישראל משנות ה-50 עד שנות ה-70

1. מגמות איחוד ומגמות פיצול במזרח התיכון.
2. מלחמת סיני – סיבות והשפעות.
3. מלחמת ששת הימים – סיבות והשפעות.
4. מלחמת יום הכיפורים – סיבות והשפעות.

אפשרות ב'

התלמיד יענה על שתי שאלות:

על שאלה אחת (25 נקודות) מבין שלוש שאלות בנושא ההרחבה: המזרח התיכון ומדינת ישראל משנות ה-50 עד שנות ה-70, ועל שאלה אחת (10 נקודות) מבין שלוש שאלות ביחידת המבוא: נושאים נבחרים מתולדות ישראל והעמים בשנים 1945-1950.

נושא הרחבה: המזרח התיכון ומדינת ישראל משנות ה-50 עד שנות ה-70

פרק 1: המזרח התיכון בשנות ה-50 וה-60

- א. מגמות איחוד ומגמות פיצול במדינות ערב, והשפעת המלחמה הקרה על מגמות אלה.
- ב. מצרים בתקופת שלטונו של נאצר – מדיניות הפנים ומדיניות החוץ.

פרק 2: מדיניות הביטחון ומלחמות ישראל בעשור הראשון, השני והשלישי של מדינת ישראל

- א. הבהרת תפיסת הביטחון הבסיסי ותפיסת הביטחון השוטף.
- ב. תופעת "ההסתננות" ופעולות התגמול.
- ג. מלחמת סיני:
 1. המהלכים שהובילו למלחמה: צעדים של מצרים שהגבירו את המתח.
 2. שיקולי ישראל להצטרפותה למלחמה עם בריטניה וצרפת נגד מצרים.
 3. התוצאות והשפעות של מלחמת סיני.

פרק 3: דפוס עלייה וקליטה במדינת ישראל בעשור הראשון והשני לקיומה

- א. ארצות המוצא של העולים, הסיבות לעלייה וממדיה.
- ב. דפוס ארגון של העלייה.
- ג. תהליך קליטת העלייה במדינת ישראל – קשיים, שיקולים מעצבים ודרכי קליטה.
- ד. אירועי ואדי סאליב – יולי 1959, משמעותם והשפעתם.

יחידת מבוא: נושאים נבחרים מתולדות ישראל והעמים בשנים 1945-1950

1. הבהרת המושג "מלחמה קרה" והצגת גילוייה.
2. הדיון באו"ם בשאלת ארץ-ישראל, עמדת המעצמות והחלטת האו"ם בכ"ט בנובמבר 1947.
3. מאפייני השלב הראשון של מלחמת העצמאות.
4. הגורמים להחלטה על הכרזת הקמת המדינה בה' אייר תש"ח, 15 במאי 1948.